

פירושו של רבינו 'אור החיים' הקדוש פרשת נשא

למעוניינים לקבל במייל את פירושו של 'אור החיים' הקדוש,
נא לשלוח בקשות למייל

pnineeh@gmail.com

פרשת נשא

{כא} (כא-כב) **וידבר ה' וגו' נשא**. הוצרך לומר **וידבר** פעם ב' ולא הספיק במה שאמר וידבר ה' במספר בני קהת הקודם שבפרשת במדבר, לצד שבא לומר ענין אחר לבד המספר, והוא שינשא וירומם בני גרשון לערך בני מררי, וענין זה הוא דבר בפני עצמו שאין נשיאות זה בגדר נשיאות בני קהת שהם נושאי הארון, לזה קבע לו דיבור בפני עצמו, ולזה כשצוה על מספר בני מררי אמר בני מררי וגו' תפקוד לא קבע להם דיבור בפני עצמו שאין להם מעלה אלא מנין ממה שאמר תפקוד ולא תשא:

אל משה וגו'. ולהלן במספר אמר **ואל אהרן**, לצד כי שם בא הציווי לאהרן כדי שיעשה סדר האמור בענין משאם של בני קהת דכתיב ושמו אותם וגו' ולא ימותו, לזה אמר **ואל אהרן**, מה שאין צורך לזה במשא בני גרשון:

{כב} תפקוד אותם. כפל לומר **תפקוד**, פרשתי בפרשת במדבר בענין בני קהת:

לצבא צבא וגו'. ובבני קהת אמר לצבא לבד, כי הם היו נושאים כלי הקודש הפנימיים לזה אמר לצבא, מה שאין כן מה שלפנינו הם צובאים צבא הצובא קודש שהם היריעות וגו' והקרשים וגו' שהם צבא הקודש לזה אמר **לצבוא צבא**, מעתה הם צובאים הצבא:

{ל} לעבוד את עבודת אהל מועד. ולהלן בבני גרשון אומר עבודה באהל מועד, לצד כי עבודת בני גרשון היא באהל מועד עצמו שנושאים יריעות המשכן ואהל מועד מכסהו וגו', מה שאין כן בני מררי שעבודתם היא הקרשים והאדנים וגו' שהם עבודת אהל מועד שנושאים אהל מועד, ולזה אמר **לעבוד את וגו' הקרשים** וגו' שהם עבודת אהל מועד, ולזה לא חש לומר לצבא לבד, שהרי פירש הכתוב דבריו, מה שאין כן בעבודת בני גרשון להעירך בהפרש שבין עבודתם לעבודת בני קהת לצד שבשניהם אמר עבודה באהל ואין היכר בדבריו להפרש שבין שניהם לזה כתב שינוי לצבוא צבא משונה ממה שכתב בבני קהת לצבא, ולצד הפרש שבין בני גרשון לבני מררי העירך בשינוי אחר כמו שכתבנו:

{לד} ויפקוד משה ואהרן ונשיאי העדה. טעם שלשתם, משה שליח ה', אהרן הנמסרים לו דכתיב (ג' ט') נתונים נתונים המה לו, נשיאי ישראל המוסרים אותם במקומם לעבוד דכתיב בפרשת במדבר (שם ז') ושמרו את משמרתו ואת משמרת כל העדה וגו', ומה שלא אמר כן במספר הלויים מבן חדש, לצד כי מספר ההוא היה על פי ה' לצד שהיה המספר גם למה שבעריסה, ואמרו ז"ל (במד"ר פ"ג) שבת קול היתה אומרת באהל זה יש כך וכך, לזה לא הזכיר אלא משה נביא ה':

{לו} אלפים שבע מאות. ולא אמר ושבע מאות כדרך שאמר בבני גרשון ושש מאות ושלושים, ובבני מררי ומאתים, וחמש מאות ושמונים, אולי רמז בחסרון ו' לקרח ואותם שמתו עמו שהיו מבני קהת, או אולי כי מספר השבע מאות משונה בהדרגה ממספר האלפים מטעם מעשה קרח, לזה לא אמר ושבע מאות להוסיף על ענין ראשון להשוותם יחד, והגם שלא נתפרסם בתורה במעשה ההוא אלא קרח, אפשר שענף של קרח נטו קצת אחריו, או לצד שלא מיחו בו אחיו וקרוביו:

{מט} על פי ה' פקד וגו'. פירוש המינוי שמינה אותם בני קהת על דבר זה ובני גרשון על דבר זה וגו' היו כל הפקידות על פי ה' ואמרו **ביד משה** פירוש כל המינויים משה מינה אותם לא שצוה לאהרן למנות, ואחר שפקד אותם משה על פי מעשיו היה מתנהג אהרן לשום איש איש על עבודתו, ואמרו ופקודיו פירוש פקודיו שמינה אהרן ובניו על שבט לוי כאמור למעלה גם הוא אשר צוה ה' את משה:

במדבר פרק-ה

{ב} צו את בני ישראל וישלחו וגו'. טעם סמיכות פרשה זו לשלפניה, לצד שצוה ה' על הרחקת הלויים מדברים המקודשים ומינה עליהם הכהנים כאמור בסמוך, הטיל גם על ישראל הרחקת את שאינם ראויים ליכנס למחניהם הקדוש:

{ג} אשר אני שוכן. פירוש דוקא כל עוד שהוא שוכן, אבל הוגללו הפרוכות מותרים מצורעים ליכנס למחנות (מנחות צה.):

{ד} איש וגו' כי יעשו מכל וגו'. אמר **למעול** ולא אמר ומעלו מעל, יתבאר על פי דבריהם ז"ל (ספרי פסיקתא ב' ב"ק קי.) שאמרו שהכתוב מדבר במשקר בממון חברו ונשבע לו לשקר, והגם שכבר נאמר הדבר בפרשת ויקרא, חזר ונשנה לפרטי הדינים שנתחדשו בו, כפי זה יעיר הכתוב כי משעת מעשה

החטא שהוא הגזל וכפירת ממון יחשוב הוא למעול מעל בה' לישבע בשמו כשיתבעוהו לדון, שאם לא כן הרי הוא בהשבון, והוא אומר **כי יעשו מכל חטאת האדם** שהוא גזילת ממון חברו משעת מעשה הנה הוא מסכים למעול מעל בה':

ואשמה הנפש ההוא. לצד שהוא חטא בשבועה בה' יפעיל הגרעון בנפש, ושינה ה' לומר לשון יחיד וכל מה שלפניו ומה שלאחריו לשון רבים, מלפניו אמר **כי יעשו** וגו', מלאחריו **והתודו**, ותמצא שאמרו בגמרא כי כשירגישך הכתוב בכגון זה הוא הרגש גדול, ועיין מה שכתבנו מזה בפרשת ויקרא (ז' כ"א). גם דקדק לומר תיבת **ההוא** ללא צורך, יעורר הכתוב שהפגם הלז יעשה רושם למקור נפשות עם בני ישראל שתקרא נפש, וכדי שלא תבין שעל המועל הוא מדבר לזה אמר **ההוא** ולא אמר ואשמה נפשו, ועיין מה שכתוב בזוהר (אחרי ס"ז). בפירוש פסוק נפשי אויטיך בלילה בדיוק נכון:

ז והשיב את אשמו. שינה לדבר לשון יחיד הגם שהתחיל לדבר לשון רבים והתודו, לצד שהיודי שוים הם בו, מה שאין כן האשם אינו בהשוואה, לצד שהוא בעולה ויורד כאמור בפרשת ויקרא, וגמר הכתוב לדבר בשיעור זה לשון יחיד, כי אין צורך לשנות לכתוב בענין אחר:

ט וכל תרומה וגו' לו יהיה וגו'. צריך לדעת למה כפל הכתוב ענין אחד ג' פעמים **וכל תרומה** וגו' לו יהיה, **ואיש את קדשיו** וגו', **איש אשר יתן** וגו'. עוד למה כפל לומר ג' פעמים **לו יהיה**, ורז"ל בספרי פירשו לו יהיה בא לתת הבכורים שנקראו ראשית כתרומה המובאים בית ה' שיהיו לו לכהן נתונים. לו יהיו שאמר בפסוק ב' לומר שאם הכהן הקריב קדשיו אפילו במשמרה שאינה שלו הרי הם שלו, ואמרו ואשר יתן לכהן לו יהיה אם נתן לו פדיון בכור בנו ומת אחר ל' יום לכהן לו יהיה ולא יחזירם, והרבה דרשות כיוצא בזה, אבל צריכין אנו ליישב המקרא על פי פשוטו. ונראה לפדש ג' כתובים הבאים כאחד שהם מלמדים כללות כ"ד מתנות אשר חלק ה' לכהנים, וכתבם רמב"ם בפרק א' מהלכות בכורים וזה לשונו כ"ד מתנות שנתן לכהנים נחלקים לה' חלקים, שהם ג'. הא' הם קדשים שזוכים מן המקדש ואלו הם. בשר חטאת. בשר אשם. שלמי ציבור. מותר העומר. שירי מנחות. שתי הלחם. לחם הפנים. שמן מצורע. עורות קדשים. חזה ושוק של שלמים. המורם מן התודה. המורם מאיל נזיר. בכור בהמה טהורה. והבכורים. הרי אלו י"ד מתנות שכולן צריכין הבעלים להביאם וליתנם לכהן וכולן קדש. חלוקה ב' הם התרומה. ותרומת מעשר. והחלה. והג' הם המתנות. וראשית הגז. שדה אחוזה. פדיון הבן. פדיון פטר חמור. גזל הגר. והחרמים. שהם חולין ועל הכהן לחזר אחריהם עד כאן:

ואלה הם דברי הכתובים, כנגד חלוקה ראשונה שהם י"ד מתנות שיש בהם ב' הדרגות שהם קודש וצריכין ישראל להביאם וליתנם לכהן אמר **וכל תרומה לכל קדשי** בני ישראל הרי הזכיר עליהם שם קודש, אשר יקריבו לה' הרי הזכיר הבאתם שהם יקריבו אותם למקום המקודש. וכנגד חלוקה ב' שהם תרומה ותרומת מעשר וחלה אמר **ואיש את קדשיו** לו יהיו, הזכיר לשון הקדש לומר כי מדבר במתנות המקודשים, ולא הזכיר בהם הקרבה כי הכהן יחזר אחריהם. וכנגד ז' מתנות אמר **איש אשר יתן לכהן** לא הזכיר שם קדושה לצד שהם חולין גמורים, ודקדק לומר **אשר יתן** שאין לכהן זכות בהם אלא משעת נתינה כדן המתנות עד שיגיע ליד המקבל, ועיין מה שכתבתי בהלכות. מתנות כהונה (פרי תואר ס"ו ס"א), ואמר **לו יהיה** שאין הכהן יכול למאן שלא ליקחם כאמור בדבריהם (יו"ד ש"ו ד'). ומעתה יש טעם נכון במה שחלקם הכתוב לג' הדרגות לומר על כל אחת ואחת מג' חלוקות לו יהיה, שצריך לקחת כל הבא לו מהם, ולא היה נשמע אם היה אומר על חלוקה אחת מהם לבד:

יב דבר וגו' ואמרת וגו' איש איש וגו'. כפל לומר **דבר ואמרת**, גם שינה את לשונו, גם כפל לומר **איש איש**, לצד שיש ב' הדרגות בסוטות א' נקיה ואחת טמאה, הטמאה תצבה בטנה ותפול ירכה וגו', והטהורה משבחת ונזרעה זרע, לזה אמר דיבור ואמירה, דיבור לטמאה, ואמירה רכה לטהורה אשר יקנא לה בעלה, כי ה' יתמוך לבה ביעודים הנאמרים אם לא נטמאה האשה, ולטעם זה עצמו כפל לומר איש איש, והוא על דרך אומרם ז"ל (מגילה יב:) באומרו ומעלה בו מעל אם מעלה בו מעל איהו בקרי וכו', ומעתה יאמר אדם אם קינא לאשתו ויודע הוא בעצמו שאין בו מעל תהיה בדיקתה אצלו ממעשיו במקום השקאה ויאמר להחזיקה בטהרה אפילו אחר קינוי וסתירה, לזה אמר **איש איש** בין היודע בעצמו כי הוא איש טהור בין אשר לא טהור צריך להביאה אל הכהן:

ואולי כי לזה כיון הכתוב בכפל **דבר ואמרת**, בין למי שחושב שלא להביא מטעם שיודע בעצמו שהוא טהור, גם כדי שלא יריע חזקתו, ואמרו **ואמרת** אמירה רכה להחפץ בדבר, או לכל אחד ואחד ישנו בדיבור קשה ואמירה רכה, מי שיש בו מעל הגם שיש לו דיבור קשה כי תגלה רעתו בקהל אף על פי כן יש לו טובה להרחיקו ממכשול לבל ישכב עם טמאה בתמידות, ולמי שהוא נקי יש לו דיבור קשה להכריחו לבזות באשתו, ויש לו אמירה הסועדת הלב שתנקה האשה ונזרעה זרע וגו':

טו) והביא האיש את אשתו וגו'. עד סוף כל הענין. יש להעיר בענין. א' מה היא כוונתו במאמר **מנחת זכרון מזכרת עון**, למה הוצרך לזכרון, ומה גם שהמעשה אינו רחוק להצריך זכרון, גם למה יתיחס למנחת שעורים שהיא מזכרת עון והלא רואה אני שהוא קרבן מנחה חדשה לישראל ממחרת הפסח. עוד צריך לדעת הכוונה במעשה זה של מים קדושים, מה מעשיהם של מים, ולמה נקראו קדושים, ורז"ל אמרו (סוטה ט"ו):

ספרי) שנתכוין לומר שקדשו בכלי שהוא הכיור, גם לזה יש להשכיל למה יצו ה' על דבר זה, גם מה הוא פעולת הספר להשקותה בו, בשלמא מה שעשה משה בעגל שהשקה את ישראל הוא על דרך תיסרך רעתך (ירמיה ב) גם למה מן המקדש, גם דקדק שיהיה מהמזומן במקדש (סוטה שם) ולא יחפור נפלאים ממני הדברים, גם אומרו **ונתן אל המים** ואמרו ז"ל (שם) שצריך שיהיה העפר צף על פני המים, ורבנן סוברים שאם הקדים העפר למים פסול, מה מעכב דבר זה, ורואני שלא הזכיר הכתוב במצוה זו חוקה לסתום פי שואל לאמר לא תשאל, גם אומרו **מי המרים** לא ידעתי למה יקרא להם מרים, ורז"ל בספרי אמרו מרים נהפכים המים להיות מרים, דבר אחר על שם סופן ממרין את הגוף, ובגמרא (שם כ.) אמר אבא דשמואל צריך שיתן דבר מר לתוך המים מאי טעמא דכתיב המרים שמרים כבר עד כאן. והדברים תמוהים למה סתם ה' הדברים במצוה זו, נוסף על תמיהת הדבר בכללותו:

ואפשר לפרש הענין על פי מה שקדם לנו מידיעה בפנימיות התורה, הלא השמעתך בפרשת בראשית (ב) בפסוק ויכלו השמים וגו' ויכלו האלהים וגו' כי כל נברא והווה תכסוף ותכל תאותו להדבק אל האלהים חיים ברוך הוא, והרגש תיאבון זה ישנו גם בבלתי נועע כל אחד כפי שיעור הרוחניות אשר הטביע בו הבורא כפי מה שצריך לקיומו ולתת שבח לבוראו כאומרו (משלי טז) כל פעל ה' למענהו. עוד מצינו לרז"ל שאמרו (ב"ד פ"ה) טעם שנקראו מים בוכים לצד שה' פלג המים חציים למעלה וחציים נשארו למטה מתחת ליבשה, המים שנשארו למטה הם בוכים ומתאנחים על שלא זכו להתקרב לאלהים חיים בחצי העליון, כי הוא זה כוסף הנבראים יחד ותקותם:

עוד הן הראנו ה' את אשר יחפוץ לקבוע דירה בתחתונים מימי אדם, ובחטאו נתקלה האדמה וגבה כסא המלוכה מקור הברכה מן העולם, (ב"ר פי"ט) עד עת בוא דברו ביום מתן תורה ויחשוק למעשה ידיו לדור בתחתונים, וזה לך האות מאמרו במדבר לבני ישראל לעשות לו מקדש, ולא המתין עד בואם אל ארץ נושבת שהיה נשאר זמן מועט אם לא היה מעשה המרגלים, וכשהתעיבו עול אפילו אחר שירדה שכינה וישכון כבודו שנים רבות סלק ה' שכינתו ושב למקומו הראשון שמים לרום, ומעתה זולת החטאים אשד יסובבו תהיה דירת אלהים חיים בתחתונים, ובזה ומחה ה' דמעת המים הבוכים ויוסר חרפת הארץ וישמחו המים ותגל הארץ אשר אררה ה' ורחק ממנה דוד עולם והנה עתה עת דודים, ואם יסובבו החטאים ישוב הדבר לכמות שהיה ירום הכסא, ועל זה ידו הדווים לקול תתו מים, וצריך להעיר אזן בלימודים אלו כי הטבת ישראל כשעמדו על הר סיני והכשרתם היה גם כן ראוי להשרות שכינתו יתברך בארץ ומלאה הארץ דעה ודירת ה' בתחתונים כבעליונים ויתעלה מקומנו זה, כי המעלה והירידה תלויה בקרבנות לפני ה':

ותמצא שאמרו ז"ל (שמו"ר פמ"א) חירות ממלאך המות וכו' חירות מיצר הרע, ועל ידי עון העגל חזר הכיעור לכמות שהיה והוציא ראשו השטן ולא הועיל הטבתם של ישראל אלא למקום מוגבל תוך מחניהם, אבל כללות העולם נשמו"ו ביום זעם וחזר קב המות לעולם, מה שאין כן בזמן המקווה אשר יאבד כל בחינת הרע כאומרו (זכרי' יג) ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ שאז ארצינו תקרא ארץ החיים כי בלע המות לנצח:

ושמור לך הדברים ועל פיהם נעלה במסילת כוונת הענין על נכון, כי יצו ה' בקנאות איש אשתו כי יבדקנה במעשה זה שביאנה אל מקום אשר שם חונה האלהים, וכבר העירותך כי למקום ההוא יקרא ארץ העליונה לצד ששכנה שם שכינה, ואינה בכלל ארור אשר אררה ה', גם מים אשר שם לא תרד עיניהם דמעה, כי למה יבכו ולמה ירע לבבם, וצוה ה' שיקח מהמים ההם קדושים, יקראו קדושים בקרבנות לפני ה' קדוש ונורא שמו, ובזה העירך מעשה המים, ואין דברי סותרים חס ושלום דברי רבותינו שאמרו שהיו מקודשים בכיור, אלא ממה שדבר ה' בדרך זה נתכוין לדברי גם כן אלהים חיים, גם צוה לקחת מן העפר המקדש דוקא לצד שהוא קרוב לקדוש ועליון ברוך הוא, וצוה שלא יחפור בדקר אלא מן העפר המוכן לפני ה' בלא הפסק בנין כמאמרם ז"ל (סוטה טו:) לצד היותם יותר קרובים ומרגישים בהשראת שכינה בהם, מה שהרגש זה אינו בעפר שהוא חוץ למקדש כי לא טעם טעם זה עד הנה לעשות את אשר חפץ ה' עשות:

וצוה ה' שיתן המים תחילה והעפר למעלה, הטעם כסדר אשר המה בעולם, ותמצא שחכמים שאמרו שאם הקדים העפר לא עשה כלום אמרו אם היו מעורבים כשרים, והוא הענין עצמו שהם סדורים מים ועפר, כי יש חלק שהמים למטה והעפר למעלה ויש חלק שהמים אצל העפר אבל עפר למטה אין דוגמא זו בסדר מים החיים, ולר"ש שאמר שם (טז:) אפילו עפר למטה סובר שאין להקפיד כי יש מים למעלה מהעפר ודי שיתקדשו המים בכלי וזהו חיותם להרגיש בהרגש הצריך לענין:

וצוה ה' לכתוב פרשת סוטה באזכרות שבה ומוחקים כל הכתב במים ובעפר ההוא, והטעם לתת כח בהם לעשות מעשה אשר יחפצו עשות, וצוה עוד שיקריב מנחה מהשעורים, הטעם דוגמא למנחה פחותה שהביא קין בתחלת העולם, וזה נסבב מחטא אדם וחווה, והוא הזכרת עון אשר גרם בכי למים וקללה לאדמה, והוא מאמר **מנחת זכרון מזכרת עון**, ואז ישקה האשה המים, והנה בבוא המים ההם במעי האשה במיחוי השם בתוכו אם האשה טמאה הנה השם ההוא על ידי המנחה שמזכרת עון יזכור עון הקודם וירגישו המים ובזה יהיו מרים כי יזכרו יגונם ובכיתם וה' מחה את דמעתם, והנה האשה הטמאה תסובב מרתם ובאו בה המים המרים למרים יחתכו מעיה ויעשו בה נקמה כי זאת האשה הגורמת בכיתם, ובכח השם הנתון בהם ינקמו נקמתם ממנה, והיודע חטא חוה בזוהמת נחש ידע כי זה הוא עון הראשון אשר העלה שכינת אור עליון מעולם זה התחתון, וכפי זה האם ימצא איש את אויבו וישלחנו, ויקיימו בה הבא להרגך השכם להורגו, ויעשו נקמה בה בין המים בין העפר שלשניהם יש גרם רעה, והגם שלא הזכיר הכתוב אלא מים יש בו גם העפר:

{כח} **ואם לא נטמאה וגו' וטהורה וגו'**. כפל לומר וטהורה, לצד שבא לומר כי מלבד שתנקה האשה מהמים ולא ישחיתוה עוד לה ונקתה ונזרעה זרע, לזה התנה **וטהורה** פירוש לא נטמאת בנתינת שכיבתו של איש מבלעדי אישה, ו**טהורה** מדבר מגונה שהוא מעשה הנואפים הקודמים לביאה חשק הזולת וחיבוק ונישוק ודומה לו, אז הוא שיטיבו לה המים ככל הכתוב, אבל אם לא נטמאה אבל לא נטהרה מענפי החטא הגם שתנקי מהעונש לא יגיעוה טובות האמורות, ותמצא שבשבועת הכהן אמר **כי שטית תחת וגו' וכי נטמאת וגו'**, וקשה מה הוא כוונתו במאמר כי שטית, אם הוא כי נטמאת לא היה לו לומר וכי נטמאת בתוספת וא"ו, אלא ודאי שנתכוון לענין דברים הקודמים לטומאה שהוא חשק הזולת וכו', והתנה **וכי נטמאת** אז הוא שיהיה לה עונש, ואמר בהפכיות אם לא היו ב' החלוקות תנקה מהרע ותצליח בדבר טוב, וחלוקה האמצעית מובנת מאמצעות הדברים, ורז"ל אמרו (שם יח): וטהורה היא מאיש אחר, ולדרכינו איש אחר נכלל במאמר לא נטמאה כי דרך כלל אמר בין מאיש זה בין מאחר:

במדבר פרק-ו

{ב} **דבר וגו' ואמרת וגו'**. כפל הכתוב לומר **דבר ואמרת**, גם שינה לשונו, אולי שיכוין לב' מיני נזיר שאחד משובח מחבירו, והוא נזירות כההוא שאמרו בנדרים (ט): שאמר שמעון הצדיק מימי לא אכלתי וכו' אלא פעם וכו' העבודה שאגלח לשמים וכו' עליך אמר קרא נזיר להזיר לה' יעוין שם. לזה אמר **דבר** כנגד שאר נזירות, ו**אמרת** כנגד נזירות המעולה, ולזה כפל לומר **נזיר להזיר לה'** ולא אמר להזיר לה', נתכוון לומר כנגד ב' מיני נזירות, **נזיר** כנגד כל הנזירות שיזיר עצמו, ומאמר **להזיר לה'** כנגד נזירות שהיא מתחלתה לה' כמעשה אותו אדם שהזיר כשראה בבואה שלו:

{ט} **וטמא ראש נזרו**. אמר תוס' וא"ו, גם אמר תיבת **ראש**, נתכוון לומר שהגם שאינו אלא טומאת שוגג אף על פי כן לא מלבד שנטמא גופו אלא אפילו קדושה שיש בראשו דכתיב נזר אלהיו על ראשו. עוד ירצה לומר כי לא סתר הנזירות מאז והלאה לבד אלא וטמא גם כן ראש נזרו פירוש תחילת הנזירות, והוא מה שגמר אומר **והזיר לה' וגו' והימים הראשונים יפלו**, ומה שחזר לומר אחר כך **כי טמא נזרו** ולא הספיק מה שקדם במאמר וטמא ראש נזרו, שלא יהיה מקום לבעל דין לומר שלא טמא אלא יום א' שהוא התחלת הנזירות, ומאמר **והימים הראשונים** גילה כי לא יום אחד לבד מתחילת הנזירות יטמא אלא ב' הראשונים ולא כל הימים, וגזירת הכתוב הוא, תלמוד לומר כי טמא נזרו בדרך כלל:

{כג} **דבר אל אהרן וגו' לאמר**. אמר פעם ב' **לאמור**, אולי כי חש הכתוב לומר שאינו אלא רשות תלמוד לומר לאמר כי מצות עשה היא לאמר. עוד ירצה שלא לאהרן ובניו שהיו אז בנמצא לבד הוא מצוה אלא גם לדורות. עוד נתכוון לשון רוממות, לומר כי מצוה זו יש בה דבר מלך לקיים הדבר, גם יש בה מעלה לכהנים כי הברכות מסרם ה' בידם, והוא אומר דבר וגו' לאמר:

{כד} **יברכך ה' וישמרך**. הקדים הברכה ואחר כך השמירה, לומר שיצוה ה' שמירתו להם לפי ערך הברכה וגדולתה. עוד ירצה שכל כך תהיה גדולת הברכה עד שיצטרך ה' לשומרך. עוד ירצה **יברכך** ולא יסובב רעה מהברכה כדרך פן תאכל ושבעת וגו' (דבדים ח):

{כה} **יאר ה'**. פירוש שלא יהיה מסך המבדיל בין ישראל לאביהם שבשמים שבזה יאיר אור שכינתו על ישראל:

ויחנך וגו'. פירוש יתן לך חן וחנינה, ועיין מה שפירשתי בפסוק (בראשית לט, כא) ויהי ה' את יוסף ויט אליו חסד ויתן חנו וגו':

כז **ישא ה' פניו אליך וגו'.** פירוש אם סיבבו מעשים עד שהבדילו עונותיכם ביניכם ובין אלהיכם ישא ה' המבדיל, **וישם לך שלום** פירוש הוא הפך הפירוד, והמשכיל בתיבת שלום ידע כי הוא זה יסוד עולם המחזיק בעליונים ובתחתונים והוא כלי המחזיק ברכה כשארין מפריד, וזה הוא סוד ושמו את שמי על בני ישראל שגמר אומר ואני אברכם:

במדבר פרק-ז

א **ביום כלות משה.** רז"ל אמרו (במד"ר פי"ב) כלת כתיב, ורואני כי בספר תורה כתובה בוא"ו, ואני אומר כי דברי תורה כאלו וכיוצא באלו אינם נמסרים לכל מרים יד בתופשי התורה, כי יסובב הדבר הכפירה והזלזול בכבוד מורים, ויש לך לדעת כי סדר תורתנו הקדושה ותיבותיה ואותיותיה ספורות מזוקקות חצובות ממחצב קדוש ונורא נפלאים המה למכיר בהם ויותר פליאות נעלמים מעין כל, ואעירך גרגיר אחד והוא הלא תמצא כי יש אותיות נרגשות במבטא התיבות ואינם בכתב כגון יהושע כי במבטא ישנו להרגש של אות הוי"ו בין שי"ן לעי"ן ואינה במכתב, וישנה במקום שאינה נרגשת שהיא בין ה"א לשי"ן, והערה זאת תכונן דעת משכיל להכיר כי אותיותיה ספורות מזוקקות ואי אפשר להוסיף אפילו אות אחת הגם כי תצטרך למכטא הקריאה ותהיה נקראת הגם שאינה כתובה, ותהיה קרי ולא כתיב, וקבעה התורה הוא"ו שלא במקומה להעיר בנסתרות, ואולי כי מזה השכילך שנתכוון לצרף שלשה אותיות משמו יתברך בשמו של צדיק, ולסמוך שי"ן ועי"ן להעיר אל ש"ע נהורין, ואם היה מסדר וא"ו במקומה היתה נפסדת הידיעה בדבר כי לא פורש, והנה מביני מערכות האותיות המה ישכילו משבצותם והם האומרים כי כלת כתיב והוא"ו היא מושאלת שם בהשאלה, והמשכיל יבין כי הוא סודו של משה אשר מתיחדת לו וקיימה בו נקבה תסובב גבר (ירמי' לא), וזה שיעור הדברים כלת כתיב פירוש תיבה זו של כלות זה פירושה קח מהכתוב כלת כדי שתבין אשר תכוין אליו התיבה ואת הוא"ו היא בחינת החתן, והוא סוד נעלם וא"ו תוך כלת והבן. ודרשה זו אין אדם דורשה מדעתו אם לא תקדים ההכרה בדברים על בורין ואמיתותם מפי מקבלי תורה וסודותיה ורמזיה:

ה **קח מאתם וגו'.** אומרו **מאתם**, ללמד שעדיין היו ברשות המביאים ולא באו לרשותו של משה, וטעמו של משה לצד שלא נצטוו שישאו המשכן על העגלות לא רצה לקבל כי למה הם ראויים, והנשיאים שיעורו בדעתם כי הקרשים והאדנים משא גדול שצריך לעגלות, והסכימה דעתו של הקדוש ברוך הוא:

ו **ויקריבו הנשיאים וגו'.** נראה כי כולם כאחד רצו להקריב ביום ראשון לחנוכת המזבח, שרצו שיתחנך מכולם יחד, וה' אמר נשיא אחד ליום וגו', ואמר כי בכל הי"ב ימים יחשב חנוכת המזבח, ולזה אחר אומר **נשיא אחד** וגו' אמר פעם אחרת **לחנוכת המזבח** לומר כמו שכתבנו, וכאן לא אמר ה' למשה קח מאתם כדרך שאמר למעלה, משמע שלא היה צריך רשות לזה כי ודאי שיקח קרבנות וכל המובא בית ה' זהב וכסף, אלא לצד שבאו יחד אמר ה' אליו כי יסדרם נשיא א' ליום, אלא שראיתי לרז"ל בספרי שאמרו וזה לשונם מגיד ששכסם שנתנדבו הנשיאים למלאכת המשכן כך נתנדבו לחנוכת המזבח ולא קבל משה מהן עד שנאמר לו מפי הקדוש ברוך הוא שנאמר יקריבו את קרבנם לחנוכת וגו' עד כאן. רז"ל דייקו יתור אומר **יקריבו את קרבנם** שלא היה צריך לומר ודרשו שבא לרשיון הא למדת שלא קבל מהם, ויש לנו לחקור זאת למה ימאן משה מקחת מידם נדבת ה', ואפשר שלא רצה לקבל מהם עד שידע אם ה' חפץ שהם יחנכו המזבח או משה או אהרן, ומה גם שלא ראה עמהם שבט לו, ועיין בתחילת פרשת בהעלותך מה שכתבנו שם, והוא הדין שהיה מסתפק בכל אחד שיבא לחנך המזבח בקרבנו, אבל זולת זה בוודאי שהיה מקבל:

ויקריבו הנשיאים וגו'. אמר פעם ב' **ויקריבו הנשיאים**, לומר שהם עצמם טרחו בהבאת הנדבה עד המשכן, הגם שהם נשיאים לא חשו לכבודם. עוד ירצה שלא הביאו הקרבן ונתנוהו ביד המקריב אלא הקריבו אותם לפני המזבח בסמוך לו לומר כי אלו יקריבו ראשונה באין קודם להם, וכמו כן יכוין הכתוב במאמר **ויקריבו אותם לפני המשכן** האמור בעגלות לומר כי הקדשם הוא לצרכי משכן לשאת עליהם קרשיו וגו':

יב **המקריב ביום הראשון את קרבנו.** צריך לדעת למה הוצרך לומר **את קרבנו** ואולי שבא לומר שהביא משלו ולא משל השבט, ולדבריהם ז"ל (ספרי פיסקא מ"ח) שדייקו דבר זה ממה שכפל לומר בכל אחד זה קרבן נחשון וגו' זה קרבן נתנאל מלמד שהביאו משלהם טעם אומר **קרבנו**, לפי שיש בו ב' בחינות הקרבה, א' הפלגת זכויותיו וקורבתו לפני ה' כאמור בענין בדבריהם ז"ל (במד"ר פי"ג) נפלאים מעשיו של נחשון, והב' הקרבן עצמו, לזה אמר **הקריב את קרבנו** פירוש הקריב קרבן האמור בענין עם קרבנו הנעלם שהוא סגל מעשה הטוב אשר הפליא עשות, ותדע כי עם קרבן האדם יתייחדו ויתועדו כוחות הקדושה אשר סובבו ממנו ואשר אליו, עוד לצד כי בחינת הקרבן יפעיל הקרבת ענפי הקדושה, והעיד הכתוב כי השיגה יד נחשון להקריב את קרבנו פירוש הצריך להקריב מניצוצי הקדושה וענפיה הקריב וייחד יחד כל הצריך להתקרב ולהתייחד מבחינתו, והוא מאמר **המקריב את קרבנו**, וזה יעשה בכח ובכוונה בהבאת הקרבן:

למטה יהודה. ולא אמר נשיא ככל האמור בכל המטות, לומר כי ראוי הוא נחשון להקריב ראשון הגם שלא היה נשיא ומעלתו מצד עצמו, מה שאין כן בכל שאר הנשיאים כי מעלתם היא לצד היותם נשיאי השבט לבד. עוד ירצה להפליג מהותו שלא היה מחשיב עצמו כנשיא אלא כאחד מבני השבט, ולצד שמצינו רז"ל (תנחומא לקמן פסוק מ"ח) שביקשו לדרוש בשמות הנשיאים כל אחד כפי מעשיו, נראה כי צדיק זה שמו גם כן יגיד כי הוא זה אשר היה יחיד שנתנדב לקדש שמו בירידה לים, והוא אומר **נחשון** אות נו"ן מתחלפת בלמ"ד באותיות דטלנ"ת שהגם שהיה נחשול של ים גובר בין ישראל שנקראו עמי נדב וירד לים כמאמרם ז"ל (סוטה לז.):

יג' וקרבונו. אמר תוספת וא"ו מתחילת המעשה, לפי מה שפירשנו במאמר המקריב את קרבנו כי יכוין לנעלם יוצדק לומר בזכרון הנגלה ו**קרבונו**, גם לשאר הדרכים הוסיף בו וא"ו לרמוז ליתרון אשר כצדיק זה ירום וגבה מאד:

יח' ביום השני וגו'. הקדים שבט יששכר, לצד היותו בן תורה הורם שבטו וקדם לראובן הבכור, ולא זו בלבד אלא גם זבולון המחזיק בידו ללמוד דכתיב (דברים לג) שמח זבולן בצאתך ויששכר וגו' ישב בצלו וקדם לראובן:

הקריב נתנאל וגו' נשיא יששכר. הקדים הזכרת שמו לזכרון הנשיאות, לעשות לו גדר המעלה גם בלא חשיבות הנשיאות, מה שאין כן כל שאר הנשיאים שהקדים זכרון הנשיאות לשמם ובשמו הזכיר זכרון התורה ואמצעות קנינה, זכרון התורה **נתנאל** נתן אל על דרך אומרו (משלי ד) לקח טוב נתתי לכם, אמצעות קניינה **בן צוער** שאין התורה נקנית אלא על ידי יסורין, כך היא דרכה של תורה (גיטין נז). אדם כי ימות באהל, ואולי כי לצד זה גם כן הקדים זכרון שמו לומר כי לצד המפעל הרשום בשמו שהיה בו זכה להיות נשיא לבני יששכר יודעי בינה לעתים:

יט' הקרב את קרבנו. כל זה מיותר אחר שכבר אמר הקריב נתנאל, אלא נתכוון להגדיל בחינות הנוספות בזכרון הקרבת נחשון בן עמידב, ותמצא שהזכיר בנחשון זכרון הקרבן שלשה פעמים, **המקריב** וגו' **קרבונו** וגו' ו**קרבונו**, אחד זכרון התקרבותו להקדים ראשונה ואחד לבחינת הקרבן הנעלם, ואחד לקרבן עצמו, כמו כן בנשיא של תורה הזכיר שלשה קרבנות, **הקריב נתנאל** וגו' **הקריב את קרבנו**, ובשאר הנשיאים לא הזכיר אלא הזכרת הקרבן המובא בית ה', כי לא יוכלו עשות כמלכי ישראל שהם שבט יהודה ושבט יששכר, וטעם אומרו הקרב בלא יו"ד, לדרוש המסורת שהוא לשון ציווי והורמותא, והכוונה בזה על פי מאמרם ז"ל (ספרי פ' נ"ב) שערער ראובן עליו, לזה בא מאמר אדון הרשות ואמר **הקרב**, לזה כתב בלא יו"ד לרמוז זה:

כד' אליאב בן חלון. נקרא כן לצד שהוא דבר המעמיד ליששכר ללמוד תורה יקרא אב, וכמו שמצינו שהקדימו משה ליששכר דכתיב (דברים לג) שמח זבולן וגו' ויששכר וגו', והוא מאמר **אליאב** פירוש לי יתיחם לקרות אב, הגם שהוא **חלון** פירוש חולין שאינו בן תורה ועוסק בפרקמטיא חולין עולם הזה אף על פי כן דין אבא למלכא:

לז' אליצור בן שדיאור. אולי שירמוז לראובן אשר מחל לו ה' עון הרשום בתורה (בראשית לה) וישכב וגו' והעלה לו צרי למחלתו, והוא אומר **אלי** פירוש אלהי, **צור** על דרך (ירמי' ח) הצרי אין בגלעד, **בן שדי אור** כאן רמז לענין הרשום בתורה וישכב וגו' והצרי הוא שתכף למאמר וישכב וגו', אמר ויהיו בני יעקב שנים עשר בזה ריפא הנגע, ולדברי חז"ל שאמרו (שבת נה:) כל האומר ראובן חטא וכו' הן הם הדברים שהראה ה' בסמיכות ויהיו בני יעקב וגו':

לו' שלומיאל בן צורישידי. ירמוז לשמעון ששלם לו אל על חטא יוסף ויאסור אותו במשמר, גם מה ששלם ה' במעשה זמרי, **צורי שדי** שה' אמר לכליונו די דכתיב (לקמן כה, ח), ותעצר המגפה:

מב' אליסף בן דעואל. ירמוז להיות שנאספו לעריהם תחילה על פי ה' כאמור זולת גבורי חיל שעברו כל חלוץ וגו', והוא אומר **אל יסף**. עוד על פי דבריהם ז"ל שארץ סיחון ועוג לא היתה בכלל מתנת ארץ ישראל שנתן ה' לאברהם, כמו שאמרו בספרי (ח"ב פ"ב פ"ב) וזה לשונם פרט לעבר הירדן שנטלת מעצמך עד כאן. ומצינו שמשפט ארץ ישראל יש לה (שביעית פ"ט מ"ב) כידוע, ועיין מה שכתבתי בפרשת מטות בפסוק עטרות וגו', לזה קראו **אליסף** לצד שהוסיף ליטול יותר ממתנת ה' והסכים ה' עמהם, **בן דעואל** פירוש שעשו היכר לעדות לדעת כי הם ידועי עובדי אל כאחד שבטי ישראל כאמור ביהושע סימן כ"ב:

מח' אלישמע בן עמיהוד. רז"ל אמרו (תנחומא) ר"מ ור' יהושע בן קרחה היו דורשים את השמות אלישמע בן עמיהוד אלי שמע ולאדונתו לא שמע, עמי היה הודו ולא עם הרשעים עד כאן. נראה כי יכוין הכתוב במאמר **אלי שמע** שטעם שפירש יוסף לא לצד שום מיחוש אשר יסובב מהמעשה אלא לצד יראת

ה' כאומר. (בראשית לט) וחסאתי לאלהים, והוא מאמר **אלי שמע**. עוד ירצה על פי דבריהם שאמרו (סוטה לו): שנדמה לו דיוקנו של אביו וכו', והן ידוע כי הוא מראה השכינה כי אביו במקומו לא ידע דבר ואפי' אם עודנו חי, אלא אביר יעקב אלהי ישראל, והוא מאמר **אלי שמע**, וכפל לומר עוד **עמיהוד** לרמוז מה שאמר הכתוב (שם) ולא שמע אליה לשכב אצלה להיות עמה פירוש לשכב וגו' כפשוטו, להיות עמה שתבעה ממנו לקירוב בשרו לבשרה ולא רצה, והוא מאמר עמי הודו וכו', ורז"ל שאמרו עם רשעים לשון רבים, אולי שכוונתם לומר שלא מאשת פוטיפר לבד נשמר אלא מכמה כיוצא בה:

נדב גמליאל בן פדהצור. אמרו רז"ל הנזכרים וזה לשונם גמליאל עמי גמולים טובים, בן פדהצור פדאני מבית הסוהר עד כאן. וירמוז עוד על זה הדרך **גמליאל** שיוסף אמר כי גמלו ה' חסדים טובים בעד המעשה הגם שהוא פראו במה שהראהו דיוקנו, והוא אומר **פדה צור**:

סו אבידן בן גדעוני. רמז לשאול שהוא אבי שכן קרא לו דוד (שמואל א כד) ואבי ראה גם ראה, דן שנידון לגדוע המלכות ממנו כאמרו (שם טו) קרע ה' את ממלכות ישראל מעליך. עוד ירמוז למרדכי אשר אבד זרע עמלק.

בן גדעוני בן אותו שנגדעה מלכותו של שאול בשבילו:

סו אחיעזר בן עמישדי. אולי שרמז לשמשון, ואומר **אחי** ירמוז לרוח ה' שהיתה עמו דכתיב (שופטים יד) ותצלח עליו רוח ה', ויכונה בשם אחי על דרך אמרו (תהלים קכב) למען אחי ורעי, **עזר** שהיה ה' בעזרו נגד אויביו, ואמר **בן עמישדי** ירמוז לאחר שנקרו פלשתים את עיניו וקרא לה' והיה עמו ונקם מאויביו:

עב פגעאל בן עכרן. ירמוז על פי דבריהם (ספרי ח"ב פסקא שנ"ה) שאשר הגיד לאחיו מעשה ראובן ונזפוהו וכשהודה ראובן הודו לדברי אשר וקרבוהו, והוא מאמר **אל פגעי** פירוש פגעו אליו אחיו אחר שעברוהו:

עוד ירצה. על דרך אמרו ברוך מבנים אשר. ואמרו רז"ל (שם) וזה לשונם אין לך בכל השבטים שנתברך בבנים כאשר עד כאן. ומצינו שברכת הבנים תסובב משכונת הקדושה, וזה לך האות ארון התורה אשר חנה בבית עובד אדום הגיתי וכו' (ברכות סג:), והוא מאמר **פגעי אל** שפגע בו אל אשר מזה נתברך בבנים, ואמרו **בן עכרן** ירמוז לעכירות הבתולים מבנותיהם כמאמרם ז"ל (תדא"ר פ"ט) שלא היה להם דם בתולים:

עח אחירע בן עינן. ירמוז על דרך מאמרם ז"ל (ספרי שם) בפסוק שבע רצון מלמד שהיה נפתלי שמח בחלקו בימים בדגים בפרגיות ומלא ברכת ה' ים גינוסר עד כאן. והוא מאמר **אחי רע** פירוש שחלק אחיו היה בעיניו רע בערך חלקו, והיתה עינו מלאה מחלק שנפל בגורל ו:

פד ביום המשח אותו וגו'. כאן הצדיק דברינו שכתבנו למעלה כי כולן הקריבו יחד ביום אחד אלא שנסדרה נדבתם אחד ליום:

מאת נשיאי ישראל. צריך לדעת למה הוצרך לומר כן, ואולי שישבח הכתוב אותם שמעצמן עשו חנוכת המזבח, והוא מאמר **מאת נשיאי** פירוש מאתם היה המעשה ולא הוצרכו להגיע מהזולת, ורז"ל אמרו (ספרי ח"א נ"ג) שבא לומר ששוו כולן במצוה אחת וזכות אחד עד כאן. פירוש אומר זכות אחד הוא בענין הקרבן האמור בענין, אבל ימצא בהם הדרגות זה למעלה מזה כי נחשון גדול מכולן:

פז כל הבקר לעולה. אמר לשון יחיד, לומר כי גדר אחד לכולן. וכן אמר **בקר זבח השלמים** לשון יחיד לטעם זה עצמו:

פט הקול מדבר אליו. לפי מה שכתבנו במקומות אחרים (שמות כ' א'), כי דבור היוצא מה' היה נוצר ממנו מלאך והוא המדבר לנביא, ועל פי זה ישבתי כל תיבת לאמר האמור בדיבורי ה' והוא אומר **הקול מדבר אליו** פירוש קולו של הקדוש ברוך הוא מדבר לו, והגם שהתיבה דגושה כמו מתדבר, לצד שהקול הוא עצמו הדיבור יוצדק ליאמר כסדר זה, והמשכיל יבין:

חולת פרשת נשא